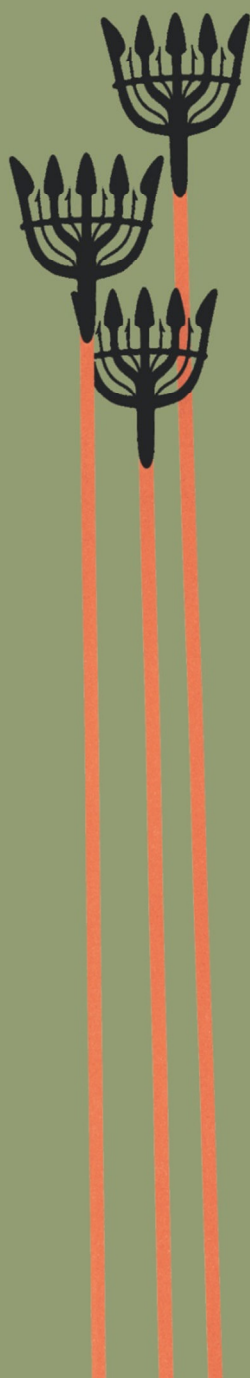

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2018:20

Forneboda 2018 – fasad- och takarbeten

Antikvarisk medverkan, 2018

Jimmy Juhlin Alftberg

Rapport 2018:20

Forneboda 2018

– fasad- och takarbeten

Antikvarisk medverkan, 2018
Kyrkhult socken
Olofström kommun
Blekinge län

Jimmy Juhlin Alftberg

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8-16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

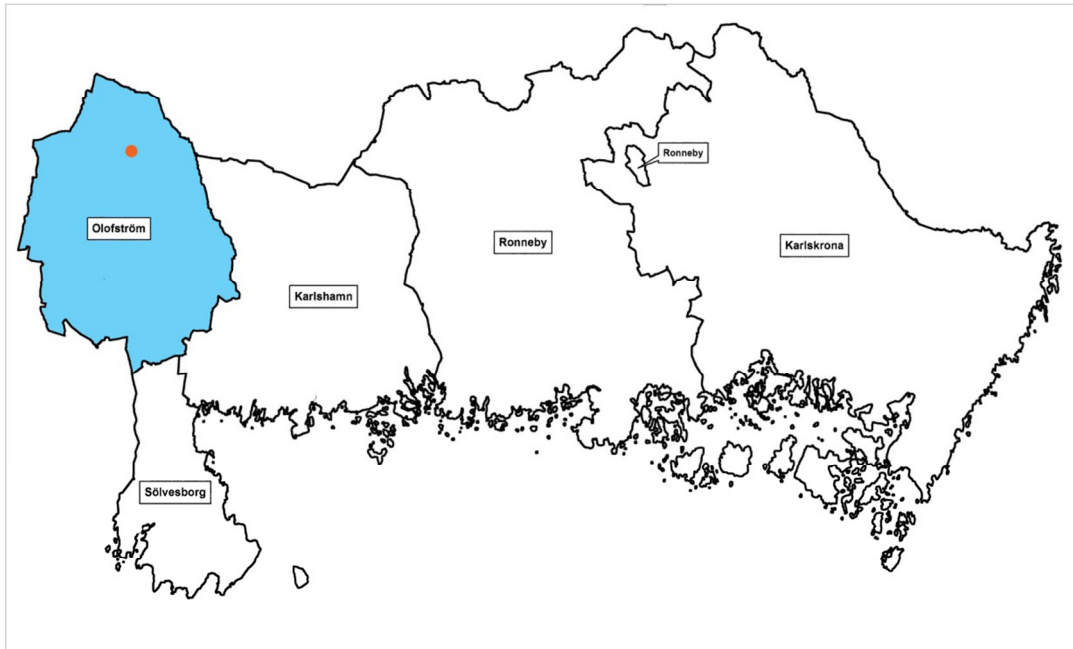
© 2018 Blekinge museum

Omslagsfoto: Forneboda, vy mot huvudbyggnadens västra fasad efter arbetet.

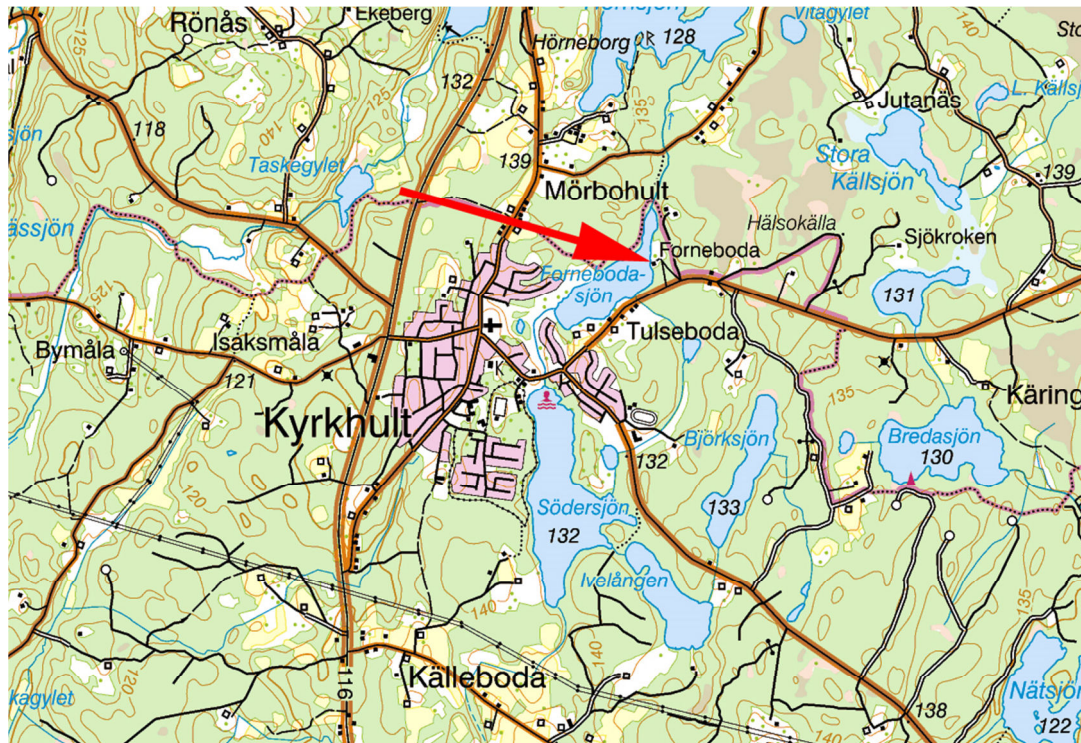
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

Innehåll

Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	5
Utförda åtgärder	6
Huvudbyggnaden	6
Visthusboden	7
Iakttagelser under restaureringen	10
Avvikelser från arbetshandlingarna	10
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	10
Övriga handlingar med relevans för ärendet	11

Olofström kommun, platsen för Forneboda ungefärligt markerad.

Del av Kyrkhult socken, Forneboda markerad.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Huvudbyggnadens västra fasad, norra delen, har täckts med obehandlad panel i syfte att skydda den hårt åtgångna timran. Visthusbodens tak har omtäckts med taktegel och mindre snickeriarbeten har utförts på underbrädningen, västra fasaden och dörren. Därutöver har klockbocken på visthusbodens norra gavelspets renoverats.

Administrativa uppgifter

Objekt	Forneboda
Socken	Kyrkhult socken
Kommun	Olofström kommun
Arbetshandlingar	Enkla beskrivningar infogade i offerter
Länsstyrelsens diarienummer	432-2132-2017, 432-2845-2018 och 434-4612-2017
Blekinge museums diarienummer	BM2018-201
Byggherre/beställare	Fornebodastiftelsen
Entreprenörer	Strömbergs Bygg & Snickeriservice HB, Kyrkhult
Underentreprenörer	Erikssons plåt, Ryd
Antikvarisk medverkan	Blekinge museum genom Jimmy Juhlin Alftberg
Byggnadstid	September–oktober 2018
Slutbesiktning	2018-10-28
Bidrag till kulturmiljövård	80% av den beräknade kostnaden, sa 25 000:-
Rapport granskad av	Carolina Lanz Ottosson

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Forneboda – eller Fornebodastugan – uppfördes 1888 i fornnordisk stil. Byggnaden består av en lägre central ryggåsdel, med ett på norra delen beläget, något högre, härbre. På härbrets norra gavel finns en liten förstuga. Mot söder ansluter en tvärställd, något fantasifull högdal, vilken kringgärdas av en veranda med träräcke. Stomkonstruktionen är timrad och vilar på en hög stenmurad grund. Sadeltaken är täckta med hyvlade takstickor. På stora delar av högdelen återfinns spetsiga fasadspån, vilka är fästa i fasettmönster.

Hela fastigheten såldes 1993 till Olofströms kommun och 1994 bildades Fornebodastiftelsen. I samband med stiftelsebildningen skedde viss renovering. 1995 byggnadsminnesförklarades hela fastigheten, med Fornebodastugan och kringliggande småbyggnader. Hösten 2008 omtäcktes ryggåsdelens bägge takfall med takstickor (tillverkade i Mariestad). Detta arbete ersatte en täckning utförd 1993 (enl. uppgift i onummerad slutrapport från God Bostad Kulturmiljökonsult, 2009).

Under 2017 restaurerades huvudbyggnadens eldstadskomplex och de sticktäcka taken lagades (se Blekinge museums rapport 2017:26).

Utförda åtgärder

Huvudbyggnaden

Huvudbyggnadens västra fasad, norra delen, har klätts med obehandlad locklistpanel av sågad gran (fig. 2). Panelbrädorna, vilka sågades på Farabols såg, håller breddmått 6–8” och locklisterna 1x2”. Brädornas fästning är gjort mot bakomvarande timmervägg med 3” blank spik och locklisterna är fästa med 4” blank spik. Även knutskalleraderna inkläddes med knutlådor av sågad gran. Innan uppsättning av panel omdrevades timmerväggen med lindrev (vilket fanns lagerhållet på Forneboda). Befintliga fönsterfoder flyttades till ny panel och befintliga stuprörssvep vid södra knutskalleraden flyttades till den yttre lådbrädan (fig. 3).

Fig. 1. Västra fasaden före arbetet.

Fig. 2. Efter arbetet.

Fig. 3. Vy mot södra knutlådan.

Fig. 4. Ny knutlåda, nordvästra hörnet.

Visthusboden

Innan takarbetet monterades befintliga eternitplattor bort och avlämnades i plastsäckar till VMAB i Mörrum. Därefter skedde lagning av skadad underbrädning med ny råspont (fig. 8) samt omläggning av underlagspapp (Isola Yap 2200). Nytt tak av tvåkupigt tegel lades (Heby, begagnade pannor) på nya strö- och bärläcker. Nockpannorna spikades mot ny nockbräda. Extra vindskivor monterades på befintliga och nya vattbrädor av trä monterades på dessa.

På bägge gavelspetsarna fästes nytillverkade gaveldekorationer (fig. 11–13), tillsågade efter originaldekoration som fanns på norra sidan (originaldelen förvaras i visthusboden). De nya dekorationerna gjordes aningen längre än originalet för att passa in i vindskivornas nya höjd.

På norra gavelröset finns en liten klockbock till en vällingklocka (klockan borttagen och förvaras inne i visthusboden). De bärande stolparna uppvisade rötskador, varför nya obehandlade stolpar av ek, tillsågade efter originalstolparna, monterades. Ämne till stolparna togs från Regneboda gård i Jämshög. Befintliga fästbultar återanvändes. Ny plåtskoning av obehandlad Rheinzink monterades vid klockbocksstolparnas genomförning i tegeltaket (fig. 13).

På visthusbodens västra fasad, i anslutning till nordvästra hörnet, skedde ilagning av rötskadat timmer samt byte av en knutskalle (fig. 10). Fästning utfördes genom spikning. Ny knutskalle är inte skarvad mot befintligt timmer och är således ej låsande.

På ytterdörren, på södra fasaden, har den yttre paneleringen kompletterats med ny panelbräda, hyvlad likt befintlig panel (jämför fig. 9 och 12). Fästning har skett genom spikning mot bakomvarande brädor. Ovanför dörren har en ny,

obehandlad vattbräda monterats som ersättning för saknad del. Vattbrädan är fastspikad.

Därutöver har flera tallar samt en större fläderbuske, som stod framför och i anslutning till visthusboden, tagits bort.

Avfärgning av nytt trämaterial på visthusboden kommer att ske genom försorg av föreningen i utförande likt befintligt.

Fig. 5. Visthusboden före arbetet.

Fig. 6. Efter arbetet.

Fig. 7. Rötskadad underbrädning.

Fig. 8. Utbytt underbrädning.

Fig. 9. Saknad panelbräda på dörren.

Fig. 10. Västra fasaden lagad.

Fig. 11. Visthusboden, norra gaveln. Notera nya stolpar på klockbocken.

Fig. 12. Visthusboden, södra fasaden.

Fig. 13. Detalj, klockbocken.

lakttagelser under restaureringen

Då bytet av takmaterial på visthusboden inte var projekterat med ritningar etc. fick vissa detaljer bestämmas på plats genom forcerad improvisation. Detta gäller förändring av de detaljer som påverkades genom takomläggningen, d.v.s. vindskivor, vattbrädor och erforderligt vattenskydd åt klockbocken. Speciellt lösningen med vindskivorna bör anses som temporär, då extra vindskivor på enklaste vis monterades ovanpå de befintliga (fig. 11 och 12). Därmed omgestaltades gavelpartiet något i det att förhöjningen inte kom att harmoniera med de undre figursågade brädorna. Arrangemanget med vattbrädor kring gaveldekorationerna blev utfört på ett acceptabelt vis.

Avvikelser från arbetshandlingarna

Inga avvikelser har noterats.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Panelinklädnaden av huvudbyggnadens västra fasad bedöms skydda den hårt åtgångna timran från vidare skador. Då övriga byggnaden tidigare blivit struken med opigmenterad trätjära, och således har en ljusbrun kulör, är det inget som hindrar att även ny panel stryks i en omgång med opigmenterad trätjära. Övriga behandlingar på ny panel bör inte ske eftersom nytt material ganska snabbt kommer att få en naturlig patina.

På sikt bör ett helhetsgrepp tas vad gäller visthusbodens vindskivor, så att ett koncept som är så nära ursprunget som möjligt kan användas. Detta kan t.ex. innebära att figursågningen kopieras på bredare brädor.

Borttagningen av tallar och fläderbuske i nära anslutning till visthusboden bedöms minska framtida skadebild, då upptorkning av byggnaden nu sker snabbare än tidigare, samt att mängden organiskt material som faller på byggnaden (från träden) minskar. (Observera att fläderbusken kommer att växa upp igen, varför den behöver slås regelbundet.)

I övrigt är arbetet väl utfört enligt villkoren i Länsstyrelsens tillstånds- och bidragsbeslut.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

2016-10-31	Stiftelsens ansökan om byggnadsvårdsbidrag
2017-06-07	Länsstyrelsens bidragsbeslut
2017-06-28	Länsstyrelsens tillståndsbeslut gällande bl.a. brädin- klädning
2018-04-27	Länsstyrelsens bidragsbeslut
2018-06-18	Länsstyrelsens tillståndsbeslut gällande byte av takmaterial på visthusboden

Karlskrona 2018-11-26

Jimmy Jublin Alfberg

Rapportserie 2018

Blekinge museum

2018:1 **S:t Nicolai kyrka, Sölvesborg – öppning av krypta.** Antikvarisk medverkan. Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.

2018:2 **Karlskrona kritpipsfabrik och handelshamn Kv Gulin 1, RAÄ Karlskrona 77:1.** Arkeologisk förundersökning. Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2018:3 **Nättraby kyrka – Invändig renovering 2017–2018. Antikvarisk medverkan.** Nättraby socken, Karlskrona kommun.

2018:4 **St Jörgens hospital i Ronneby Kv. Georg 1.** Arkeologisk undersökning 1973 inom RAÄ Ronneby 214:1. Ronneby socken, Ronneby kommun

2018:5 **Sjöborg – arkeologisk förundersökning 2017.** RAÄ Elleholm 3:1. Elleholm socken, Karlshamn kommun.

2018:6 **Forskningsgrävning Västra Vång 2017.** Johannishus 1:2, Hjortsberga socken, Ronneby kommun.

2018:7 **Järnvägsparken. Arkeologisk förundersökning 2017.** Sölvesborg socken, Sölvesborg kommun.

2018:8 **Glimmebodagården 2018. Antikvarisk medverkan.** Brösarp socken, Tomelilla kommun.

2018:9 **Kulturlager, gravar och komplexa boplatsslämningar i Siretorps samhälle. Arkeologiska undersökningar 2015-2018.** Mjällby socken, Sölvesborg kommun.

2018:10 **Holje 160:57, Gamla torget. Arkeologisk utredning 2018.** Jämshög socken, Olofströms kommun.

2018:11 **Sporrakulla gård 2018. Antikvarisk medverkan.** Glimåkra socken, Östra Göinge kommun.

2018:12 **Fysiska åtgärder på milstenar i Blekinge 2018.** Asarum, Backaryd, Bräkne-Hoby, Elleholm, Jämshög, Karlskrona, Kristianopel, Kyrkhult, Mörrum, Nättraby, Ringamåla, Ronneby, Tving, Ysane och Ölnehult socken. Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby och Sölvesborg kommun.

2018:13 **Gränums bränneri – ny utrymningsväg. Antikvarisk medverkan.** Jämshög socken, Olofström kommun.

2018:14 **Sturkö kyrkogård. Vård- och underhållsplan.** Sturkö socken, Karlskrona kommun.

2018:15 **Skötselplan över Lyckå slottsruin.** Lösen socken, Karlskrona kommun.

2018:16 **Föremålssamling Vämö. Sammanställning och registrering av fyndsamling.** Vämö, Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2018:17 **Kyrkhults kyrkogård. Vård- och underhållsplan.** Kyrkhult socken, Olofström kommun.

2018:18 **Bedömning av kulturlämningar i Mörrumsån II.** Kulturhistorisk bedömning. Asarum, Kyrkhult, och Ringamåla socknar, Karlshamns kommun. Almundsryds socken, Tingsryds kommun.

2018:19 **Kunskapssammanställning över begravnings- och varvsområde Vämö RAÄ Karlskrona 78:1 och 78:2.** Karlskrona socken, Karlskrona kommun.

2018:20 **Forneboda 2018 – fasad- och takarbeten.** Kyrkhult socken, Olofströms kommun.

